

Opplysningsvesenets fond
Pb. 535 Sentrum
0105 OSLO

Deres ref

Vår ref
20/1525-7

Dato
4. juni 2020

Opplysningsvesenets fond – prosjekt for utskilling av fondseiendommer til Den norske kirke

Vi viser til tidligere kontakt om denne saken.

I tråd med Meld. St. 29 (2018–2019), Innst. 209 S (2019–2020) og Stortingets vedtak i saken (vedtak nr. 500–502 av 14. april 2020) ber vi om at det organiseres et prosjekt for identifisering og utskilling av fondseiendommer til Den norske kirke. Dette brevet redegjør for de retningslinjer, rammer m.v. som gjelder for prosjektet.

1. Bakgrunnen

I Meld. St. 29 (2018–2019) *Opplysningsvesenets fond* har departementet gått inn for at eiendelene i fondet blir delt mellom staten og Den norske kirke ved at eiendommer av særlig kirkelig verdi blir fradelt fondet og overført til Den norske kirke. Øvrige eiendeler (det gjenværende fondet), skal staten være eier av. I meldingen ble det lagt til grunn at Den norske kirke skal tilføres nødvendige midler for istandsetting og drift av de eiendommene som blir overført. Vi viser til meldingens kapittel 10 (departementets konklusjon) og kapittel 8, der premissene for konklusjonen er nærmere omtalt.

I Innst. 209 S (2019–2020) har en enstemmig komite gitt sin tilslutning til hovedkonklusjonene i meldingen. Ved Stortingets behandling av komiteinnstillingen 14. april 2020 ble det truffet flere vedtak. I ett av vedtakene (vedtak nr. 500) heter det:

Stortinget ber regjeringen i arbeidet med oppdelingen av Opplysningsvesenets fond ivareta følgende:

1. Staten og kirken skal være likeverdige parter i prosessen som skal avklare hvilke bygninger kirken skal overta, og det legges til grunn at staten kommer til enighet med Den norske kirke om dette.
2. Kirkens verdier skilles ut først, deretter bør staten gjøre egne vurderinger av forvaltning av de verdier som ligger igjen i fondet.

I meldingens kapittel 10 er det uttalt at oppgaven med å identifisere og skille ut de eiendommene som det er aktuelt å overføre til Den norske kirke, bør organiseres i et særskilt prosjekt med kirkelig deltakelse, jf. meldingens punkt 10.2, der det heter:

Om Stortinget slutter seg til departementets konklusjon i meldingen, vil departementet gå i gang med det lovarbeidet som trengs. Departementet vil med det første innlede et samarbeid med Den norske kirke for identifisering av de eiendommene som har en særskilt verdi for kirken.

Den faktiske fordelingen av fondets eiendeler mellom staten og Den norske kirke må påregnes å gå over noen år. Den norske kirke vil trenge noe tid for å ta stilling til hvilke eiendommer den ønsker å eie, og det vil ta tid å avklare om deler av en landbrukseiendom kan overskjøtes til kirken. Departementet antar det bør anlegges et tidsperspektiv på rundt fem år for gjennomføringen. I denne tiden må det påses at den løpende forvaltningen av fondet ikke blir skadelidende og at pågående innsatsområder, blant annet innen eiendomsutvikling og småkraft, ikke stanser opp. Departementet antar ellers at arbeidet med å identifisere og skille ut eiendommer til Den norske kirke bør organiseres i et særskilt prosjekt under ledelse av forvaltningsorganet for fondet, med kirken som deltaker.

Tilførselen av de midlene til Den norske kirke som trengs for at de overførte eiendommene kan driftes og settes i stand, vil bli vurdert blant annet i lys av hvilke eiendommer som overføres til kirken og de skatte- og avgiftsmessige konsekvensene som oppstår for kirken.

Departementet har i det følgende gitt en nærmere beskrivelse av prosjektets oppgave og de forutsetningene ellers som skal legges til grunn.

2. Prosjektets oppgave

2.1 Innledning

Prosjektet skal identifisere de fondseiendommene som det er aktuelt for Den norske kirke å bli eier av. Utvelgelseskriteriet er *"at eiendommene har en særskilt verdi for Den norske kirke, dvs. eiendommer som gjennom sin bruk, beliggenhet eller historie har en spesifikk kirkelig betydning"*, jf. meldingens punkt 8.1. I meldingens punkt 8.2 drøfter departementet hvilke eiendommer som kan være av slik spesifikk kirkelig betydning at de kan være aktuelle å overføre til Den norske kirke. I meldingen er det samtidig presisert at eiendomsoverføringene med tilhørende midler ikke skal medføre noen økonomisk gevinst til fordel for kirkens alminnelige virksomhet. Vi viser til meldingens punkt 8.5, der det heter:

Ved den løsningen av eierrettighetene til fondet som er skissert, er utgangspunktet at Den norske kirke vil få tilført bygninger og eiendommer som ved sin beliggenhet, historie eller bruk har en spesifikk kirkelig verdi. For eiendommer som tilhører en landbrukseiendom må det tas forbehold om det kan gis tillatelse til fradeling, og også for enkelte andre eiendommer må overdragelse til kirken vurderes konkret. Utgangspunktet er videre at Den norske kirke vil få tilført de midlene som trengs for å drifte og sette i stand de eiendommene kirken blir eier av. I denne innretningen av fordelingen av verdiene mellom staten og kirken ligger det en

forutsetning om at tilførselen av eiendommer og andre midler ikke skal representere noen styrking av kirkens økonomiske stilling. Med dette menes at Den norske kirke ikke er tiltenkt noen økonomisk gevinst til fordel for sin alminnelige virksomhet som kirke. Kirkens tilførsel av eiendommer og midler for å drifte og vedlikeholde eiendommene, skal slik sett være økonomisk nøytral for kirken.

Med henvisning til departementets drøftinger under meldingens punkt 8.2 og med bakgrunn i de to vilkårene for utskilling av fondseiendommer til Den norske kirke, har vi i det følgende redegjort noe nærmere for de forutsetningene som skal gjelde for identifisering og utskilling av eiendommer til Den norske kirke.

2.2 Fondets presteboliger

I meldingens punkt 8.2 (side 77) heter det:

Fondet eier i dag rundt 345 presteboliger. Som følge av at prestenes boplikt ble opphevet i 2015, vil mange av fondets boliger bli solgt i årene framover, men på langt nær alle. Presteboliger som ikke er aktuelle for salg, kan være boliger som gjennom sin alder og brukshistorie har en særlig kulturhistorisk verdi og i mange tilfeller også en særlig kirkehistorisk verdi. Det er også aktuelt å beholde presteboliger med umiddelbar nærhet til stedets kirke. Presteboliger som er planlagt beholdt av kulturhistoriske eller kirkehistoriske grunner, vil fortsatt bli tilbudt som tjenestebolig for prest, selv om presten ikke lenger vil ha boplikt der. Bakgrunnen er at det beste vernet av presteboligens kulturminneverdi, er at den benyttes til sitt formål.

Selv om boplikten for prester er opphevet, har fondet i oppgave å tilby tjenestebolig for prest på steder der slik bolig kan være nødvendig for å rekruttere prest dit. Også i disse tilfellene kan det være aktuelt å beholde fondets prestebolig på stedet.

Departementet mener utgangspunktet må være at Den norske kirke får eierrettighetene til de av fondets presteboliger som ikke er aktuelle for salg. Trolig vil dette antallet kunne være i størrelsesorden 100–200 boliger, så fremt det gis tillatelse til fradeling av de boligene som tilhører en landbrukseiendom."

Gjennom sin nåværende eller tidligere bruk representerer alle fondets presteboliger en kirkelig verdi. Når departementet i meldingen har antatt at antallet boliger som det kan være aktuelt at kirken overtar, vil være et sted mellom 100 og 200, har dette bakgrunn i at langt færre enn dagens ca. 350 presteboliger er aktuelle å beholde etter at tjenestebolig- og bopliktordningen for prestene ble opphevet i 2015. Mange av boligene vil bli solgt, enten fordi de ikke anses å representere en særskilt kirke- eller kulturhistorisk verdi, eller fordi de ikke er lokalisert i områder hvor tilbud om tjenestebolig for prest ses nødvendig for å rekruttere prest til stedet. Slike boliger inngår dermed ikke blant de boligene som skal vurderes for overføring til Den norske kirke. Dersom boliger som verken vurderes å ha noen særskilt kultur- eller kirkehistorisk verdi eller kan tjene et rekrutteringsformål ble overført til Den norske kirke, ville kirken stå fritt til å anvende boligen til det formålet som kirken ser som hensiktsmessig, eller også å selge boligen. Dette ville i tilfelle representere en økonomisk fordel for Den norske kirke som meldingen ikke åpner for, jf. ovenfor.

Av de presteboligene som det i tråd med dette er aktuelt å overføre til Den norske kirke, er det i meldingen vist til at mange relativt enkelt vil kunne overføres til Den norske kirke. For presteboliger som tilhører en landbrukseiendom, kreves det delingstillatelse og konsesjon for at kirken kan bli eier, jf. meldingens punkt 8.3.1 der det heter:

Mange av de presteboligene som Den norske kirke er ment å få tilført etter denne løsningen av eierspørsmålet, er ikke fradelt den prestegårdseiendommen boligen tilhører. Presteboligen vil ikke kunne overføres til kirken som eier før boligeiendommen er tillatt fradelt, er oppmålt og har fått et eget matrikelnummer (gårds- og bruksnummer). Andre presteboliger, også de som fra før er fradelt som selvstendig eiendom med eget matrikelnummer, bør relativt enkelt kunne overskjøtes til kirken.

Ved fradeling av en prestebolig (eller andre bygninger) fra en landbrukseiendom kreves tillatelse etter jordloven. Også plan- og bygningsloven krever delingssamtykke. I tillegg kan fradelingen medføre en bruksendring i forhold til areal- eller reguleringsplanen og dermed kreve dispensasjon fra planen eller endring av planen. Det er kommunene som avgjør slike saker. I spørsmålet om fradeling kan det ha betydning om landbrukseiendommen for øvrig skal beholdes av gjenværende Opplysningsvesenets fond, eller selges.

Det følger av dette at dersom en prestebolig ikke tillates fradelt den landbrukseiendommen den tilhører, vil den heller ikke kunne overdras til Den norske kirke. Som det framgår, kan det imidlertid ha betydning for fradelingsspørsmålet om landbrukseiendommen for øvrig er aktuell å selges, noe som eventuelt må vurderes i det enkelte tilfellet.

Bispeboligene

I meldingens punkt 8.2 er bispeboligene særskilt omtalt. Det heter der:

Et særskilt spørsmål er om Den norske kirke bør overta de av fondets boliger som benyttes som tjenestebolig for biskop, jf. omtalen under punkt 3.3.4. Departementet kan ikke se at tjenesteboliger som i nyere tid er anskaffet for biskoper, bør overføres til kirken. Dette gjelder biskopens tjenestebolig i byene Hamar, Kristiansand, Bergen, Molde og Bodø, som er anskaffet i nyere tid, og dessuten boligen i Trondheim som preses benytter. Når det gjelder eldre bispeboliger som ikke benyttes som tjenestebolig for biskop i dag, bør det vurderes konkret om det foreligger særskilte hensyn som tilsier at en eller flere av disse bør overføres til Den norske kirke. Ingen av bispeboligene tilhører en landbrukseiendom.

Når departementet har antatt at tjenesteboliger som i nyere tid er anskaffet for biskoper, ikke bør overføres til kirken, har dette bakgrunn i at de aktuelle boligene er anskaffet fordi vedkommende biskop ikke har egen bolig på tjenestestedet. Ved tilsetting av en annen biskop senere, eller dersom biskopen anskaffer egen bolig på stedet, vil denne forutsetningen kunne endres. Vedkommende fondsbolig vil da kunne selges. Det er denne uforutsigbarheten i behovet for å tilby biskoper leie av tjenestebolig, som etter departementets syn tilsier at de nevnte boligene ikke bør overføres til Den norske kirke. En slik overføring åpner for at Den norske kirke f.eks. kan selge boligen senere og dermed kunne oppnå en økonomisk fordel i strid med forutsetningene, jf. ovenfor. Departementet vil imidlertid ikke motsette seg at spørsmålet om å overføre nevnte bispeboliger til Den norske kirke blir vurdert av prosjektet. Ved slik overføring må det i tilfelle sannsynliggjøres at overføringen ikke kommer i strid med den generelle forutsetningen om at eiendomsoverføringer ikke skal representere noen økonomisk gevinst for Den norske kirke, jf. punkt 2.1 foran.

2.3 Forpaktnings- og jordleiebrukene

I meldingen utelukkes det ikke at *forpaktningsbruk* skal kunne overføres til Den norske kirke. I meldingen heter det (side 78):

Fondets bygningsmasse omfatter i dag rundt 1 400 bygninger. 300 bygninger er fredet og ytterligere ca. 200 bygninger er regnet som kulturhistorisk verdifulle. De fleste av fondets bygninger, også de kulturhistorisk verdifulle, er del av et forpaktnings- eller jordleiebruk som ikke er fradelt den prestegårdseiendommen de hører til. Tilsvarende er mange av de kulturhistorisk verdifulle presteboligene ikke utskilt fra den prestegården de tilhører.

De fleste av de 23 forpaktningsbrukene som er i fondets eie, er beholdt i fondet fordi de på en særlig måte representerer prestegårdshistorien og/eller fordi de sammen med kirkebygget på stedet utgjør en enhet i kulturlandskapet og bør holdes samlet. I enkelte tilfeller kan forpaktningsbruket representere en potensiell merverdi for fondet ved omregulering av areal e.l. Departementet antar at det for hvert enkelt forpaktningsbruk må gjøres en konkret vurdering av spørsmålet om Den norske kirke bør bli eier av gårdsbruket. Det avgjørende vil være hvilke særskilte kirkelige hensyn som tilsier at kirken blir eier. I denne forbindelsen bør det også gjøres en ny vurdering av spørsmålet om forpakteren i det enkelte tilfellet bør gis anledning til å kjøpe bruket.

Det heter videre:

Forpaktningsbruk som det kan være aktuelt at Den norske kirke blir eier av, er heller ikke fradelt den prestegårdseiendommen som bruket tilhører. Forpaktningsavtalen er avgrenset til en del av eiendommen, oftest gårdsbygningene, jordveiene og i noen tilfeller noe av prestegårdsskogen. Skal Den norske kirke bli eier av arealet som omfattes av forpaktningsavtalen, kreves det fradeling av arealet fra den øvrige delen av prestegården. Prestegården kan omfatte betydelige skog- og utmarksarealer utover det arealet som er omfattet av forpaktningsavtalen. I hvert enkelt tilfelle bør det som nevnt avklares om arealet som omfattes av forpaktningsavtalen bør selges, i tilfelle med forkjøpsrett til forpakteren. I slike tilfeller må det også avklares om presteboligen bør eller kan utskilles. Siden deling av en landbrukseiendom krever tillatelse etter reglene i jordloven, er det ikke mulig på forhånd å vite om kommunen vil gi samtykke til deling slik at arealene kan overskjøtes til Den norske kirke eller selges. Ved vurderingen av om delingssamtykke vil bli gitt, kan det også i dette tilfellet ha betydning om eiendommen for øvrig skal beholdes av gjenværende Opplysningsvesenets fond eller selges.

Som det framgår, må det for hvert enkelt forpaktningsbruk gjøres en vurdering av spørsmålet om bruket har en slik spesifikk kirkelig verdi at bruket bør søkes utskilt for overføring til Den norske kirke som eier. (Om det kun er presteboligen på gårdsbruket som er av kirkelig interesse, må det som nevnt avklares om boligen kan fradeles.) Departementet antar at dette oftest vil være tilfelle dersom gårdsbruket og kirkebygget på stedet framstår som ett kulturmiljø og bør holdes samlet under samme eier. Om forpaktningsbruket i disse tilfellene kan overføres til kirken, er imidlertid avhengig av at det gis tillatelse til å fradele bruket fra resten av prestegårdseiendommen. Om slik tillatelse ikke gis, vil forpaktningsbruket ikke kunne bli overført til kirken. Som det framgår, skal imidlertid spørsmålet om forpaktningsbruket bør selges, med forkjøpsrett for forpakteren, vurderes. Dette gjelder alle forpaktningsbruk, ikke bare de brukene som ut fra beliggenhet m.m. vurderes som aktuelle for kirken å overta. Det framgår også at det i spørsmålet om fradeling av et forpaktningsbruk (på samme måten som ved fradeling av presteboligen på en landbrukseiendom), kan ha betydning om eiendommen for øvrig skal beholdes av fondet eller selges, noe som eventuelt må vurderes i det enkelte tilfellet.

Slik det framgår av meldingens punkt 8.2, antar departementet at det på *jordleiebrukene* i første rekke vil være enkeltstående bygninger (for eksempel en prestebolig), eventuelt gårdstun, som kan være aktuelle for kirken å overta. Også i disse tilfellene er det en

forutsetning at det gis fradelingstillatelse for vedkommende bygning(er) eller gårdstun, og også i disse tilfellene kan det ha betydning om eiendommen for øvrig skal beholdes av fondet eller selges, noe som eventuelt må vurderes i det enkelte tilfellet. Vi viser til omtalen av jordleiebrukene i meldingens punkt 8.3.1 (side 81), der det heter:

Som nevnt antar departementet at det for jordleiebrukene oftest bare vil være gårdsbrukets prestebolig som har en særskilt verdi for Den norske kirke, eventuelt med tillegg av gårdsbygninger som ved sin bruk, historie eller beliggenhet har en særlig kirkelig verdi. I enkelte tilfeller kan gårdstunet med presteboligen og andre bygninger ha en slik nærhet til stedets kirke at det vil være naturlig å vurdere om denne delen av bruket bør søkes fradelt og overført til Den norske kirke. Liksom forpaktningsbrukene er ikke jordleiebrukene fradelt den prestegårdseiendommen som bruket tilhører. Delingsspørsmålene som oppstår i forbindelse med fondets jordleiebruk, kommer derfor i samme stilling som deling av fondets andre landbrukseiendommer. Også i slike tilfeller kan det ha betydning om landbrukseiendommen for øvrig er aktuell å selge.

2.4 Andre bygninger

Med *andre bygninger* menes her bygninger som ligger på fondets skog- og utmarksarealer, men som ikke inngår som bygninger på et forpaktnings- eller jordleiebruk. Enkelte av disse andre bygningene kan ha en særlig kirkelig verdi og skal vurderes av prosjektet. Vi viser til meldingens punkt 8.2 (side 78), der det heter:

Departementet kan ikke se at fondets skoger eller utmarksarealer (fjellområder m.m.) representerer noen særskilt verdi for Den norske kirke, men dersom det på skog- og utmarksarealene finnes bygninger som på grunn av sin beliggenhet, historiske opprinnelse eller bruk har en særskilt kirkelig verdi, bør det vurderes å overføre disse til kirken.

2.5 Festetomter

i meldingens punkt 8.2 er tatt opp spørsmålet om det kan være aktuelt for kirken å få overført eierrettigheter til festetomter under fondet. Det heter der (side 78):

I spørsmålet om fondets bortleide tomtearealer har noen særskilt kirkelig verdi, kan det være hensiktsmessig å gjøre et skille mellom festetomter til bolig- og fritidshus, kommunale tomtefeltkontrakter og festetomter til næringsvirksomhet og offentlige formål m.m. Departementet kan ikke se at de to første kategoriene representerer noen særskilt verdi for kirken. For de andre festetomtene kan det unntaksvis være tomter som ut fra bruken eller beliggenheten har en særlig kirkelig verdi.

Det heter videre:

Bortfestede tomter som er i bruk som gravplass eller som kan være aktuelle å regulere som framtidig gravplassareal, bør trolig Den norske kirke i mange tilfeller bli eier av. Slike saker må imidlertid vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle, også fordi de kan berøre kommunale interesser, siden kommunene er økonomisk ansvarlig for de offentlige gravplassene. Trolig vil det også kunne oppstå spørsmål om tomter med umiddelbar nærhet til stedets kirkebygg bør overføres til Den norske kirke som eier og bortfester, men også slike saker må vurderes konkret.

Det inngår i prosjektets oppgave å identifisere bortfestede tomter som ut fra disse forutsetningene kan være aktuelle å overføre til Den norske kirke. Tomter som i dag er bortfestet til gravplass, bør overføres til vedkommende sokn, dersom soknet er fester av

arealet. Også andre tomter som kan representere en særskilt kirkelig verdi, skal vurderes for overføring til Den norske kirke, jf. meldingens punkt 8.2, der det heter (side 79):

Mot denne bakgrunnen antar departementet at det for de av fondets tomter som er utleid til offentlige formål, næringsformål m.m., bør foretas en gjennomgang av hvilke tomtearealer som bør vurderes for eventuell overføring til Den norske kirke som eier. Dersom det på fondets eiendommer også finnes andre tomter som på grunn av sin beliggenhet eller bruk har en særskilt kirkelig tilknytning, bør også disse vurderes for eventuell overdragelse til Den norske kirke. Vilåret for at en tomt skal regnes av verdi for kirken, må imidlertid settes strengt og kan ikke begrunnes i at Den norske kirke trenger arealer for bygging av menighetshus e.l. At tomte en gang i framtiden kan komme et kirkelig formål til gode, vil ikke være tilstrekkelig.

Tilsvarende gjelder for tomter som eies av fondets datterselskaper, jf. meldingens punkt 8.2, der det heter (side 79):

Departementet kan ikke se at de eiendommene som eies av Clemens Eiendom AS eller av datterselskaper, eller at de eiendomsprosjektene som selskapene har under utvikling, i utgangspunktet har noen spesifikk kirkelig tilknytning eller representerer noen særskilt verdi for Den norske kirke. Det kan imidlertid ikke utelukkes at enkelte tomtearealer som selskapene eier, kan ha en særskilt kirkelig tilknytning eller verdi.

Vilkårene for eventuelt å overføre tomter fra fondets datterselskap til Den norske kirke, er like strenge som ved overføring av andre tomter.

2.6 Kontor- og næringseiendommer

Fondets kontoreiendommer, hvorav nær alle i sin helhet eies av datterselskaper under fondet, er i de fleste tilfellene utleid til Den norske kirke, jf. omtalen i meldingens punkt 3.5.2. Meldingen utelukker ikke at kontoreiendommer kan overføres til Den norske kirke, men dette skal i tilfelle vurderes konkret for den enkelte eiendommen. Det vises til meldingens punkt 8.2, der det heter:

Selv om de fleste kontoreiendommene som selskapet eier, tjener et kirkelig formål, må konkrete eiendomsoverdragelser til Den norske kirke vurderes i lys av konsekvensene for selskapene, for selskapenes gjeldsforpliktelser m.m.

Også spørsmålet om hvilken økonomisk fordel for Den norske kirke som i tilfelle oppnås, skal vurderes i lys av vilkåret nevnt foran under punkt 2.1.

Når det gjelder *Granavolden Gjæstgiveri AS* har departementet uttalt i meldingen at siden gjestgiveriet driftes som regulær hotellvirksomhet, taler dette for at gjestgiveriet ikke overføres til Den norske kirke. Departementets uttalelse utelukker ikke at prosjektet kan ta spørsmålet opp til vurdering.

Når det gjelder *verkstedene for Nidaros domkirkes restaureringsarbeider* og *Nidarosdomens besøkssenter*, konkluderer meldingen med at disse eiendommene ikke er aktuelle å overføre til Den norske kirke.

Oslo bispegård, som eies av staten, er omtalt i meldingen side 79/80. Det framgår der at departementet mener det i sammenheng med overføring av eiendommer fra

Opplysningsvesenets fond til Den norske kirke, er naturlig også å vurdere om Oslo bispegård bør overdras til Den norske kirke. Dette spørsmålet vil departementet særskilt vurdere i tiden framover, og skal ikke vurderes av prosjektet.

2.7 Fondets verdipapirer

Prosjektet skal legge til grunn at verdipapirer som inngår i fondets formålsportefølje blir tilført Den norske kirke. Det vises til meldingens punkt 8.2 (side 80), der det heter:

De av fondets verdipapirer som inngår i den såkalte formålsporteføljen, hvor investeringen er begrunnet i mer ideelle hensyn enn rene avkastningsmål, jf. punkt 3.4, synes det nærliggende at Den norske kirke bør få. Markedsverdien av formålsporteføljen var som nevnt 41 mill. kroner ved utgangen av 2018.

2.8 Andre utredningsspørsmål

a)

Prosjektet skal identifisere

- hvilket vedlikeholdsetterslep som gjelder for den enkelte eiendommen som det er aktuelt at Den norske kirke blir eier av, og hva som trengs for å sette eiendommen i stand
- hva som vil være det påregnelige driftsresultatet for eiendommen når den er satt i stand.

Vi antar at en del eiendommer som overføres, vil ha en negativ nåverdi, mens andre vil ha en positiv nåverdi. Om det viser seg at den samlede nåverdien av eiendommene er positiv, er dette ikke til hinder for eiendomsoverføringene, så lenge de vilkårene som er satt for overføring, er ivaretatt.

I meldingen har departementet antatt at blant annet etterslepet i vedlikeholdet av de aktuelle eiendommene, tilsier at den samlede nåverdien blir negativ og at Den norske kirke bør tilføres nødvendige midler for å sette de overførte eiendommene i stand og å drifte eiendommene. I så fall er det aktuelt at Den norske kirke tilføres en kapital, eventuelt et årlig beløp, for ivaretagelsen av eiendommene, ut fra FDVU-vurderinger. Prosjektet skal redegjøre for hvilket kapitalbehov og tilskudd som i tilfelle ses påkrevet. Redegjørelsen vil danne et grunnlag for departementets videre behandling av denne type spørsmål. Prosjektet skal også redegjøre for de tilhørende regnskapsmessige konsekvensene for henholdsvis Opplysningsvesenets fond og Den norske kirke.

I vurderingen av kirkens behov for kapitaltilførsel for ivaretagelsen av eiendommene, skal formålsporteføljen, jf. punkt 2.7 foran, i tilfelle inngå som en del av kapitaltilførselen, jf. meldingens punkt 8.2 der det heter:

Overføring av disse aksjepostene [*formålsporteføljen*] til Den norske kirke bør i tilfelle inngå som en del av kapitaltilførselen til kirken.

b) Prosjektet skal beregne nåverdien og salgsverdien av de eiendommene som det er aktuelt at kirken blir eier av.

c)

For de eiendommene som tilhører en landbrukseiendom og som det er aktuelt at kirken blir eier av, skal prosjektet igangsette de nødvendige søknadsprosessene for deling og utskilling av eiendommen. I de tilfellene det ikke er tale om enkeltstående bygninger, for eksempel forpaktningsbruk eller gårdstun, jf punkt 2.3 foran, skal saken forelegges departementet på forhånd.

3. Tidsrammer og -faser for prosjektet

Prosjektet skal være sluttført senest i juni 2025. De nødvendige delings- og utskillingsprosessene skal så langt mulig være gjennomført innen den tid.

Arbeidet med å identifisere hvilke eiendommer som det er aktuelt at kirken blir eier av, bør igangsettes straks prosjektet er igangsatt. En oversikt over disse eiendommene skal foreligge innen 1. juli 2021. Så langt mulig bør oversikten være fullstendig, uten at dette er til hinder for at oversikten kan korrigeres senere i prosjektperioden. Vi ber om at oversikten sendes departementet gjennom styret for fondets forvaltningsorgan, som bes gi sin vurdering av oversikten. Dette første året i prosjektet skal regnes som *første fase* i prosjektet. De påfølgende årene vil da ha karakter av å være en gjennomføringsfase.

Departementet har ikke tatt standpunkt til spørsmålet om overføring av eiendommer og andre aktiva til kirken bør skje samlet fra et bestemt tidspunkt. Prosjektet skal vurdere hva som er mest hensiktsmessig, blant annet i lys av hvilke administrative og økonomiske konsekvenser det har – både for Den norske kirke og for fondet – om aktiva overføres samlet, fortløpende eller i puljer.

Hovedregelen er at de aktuelle eiendelene i fondet skal overføres til det nasjonale rettssubjektet for Den norske kirke, representert ved Kirkemøtet og Kirkerådet, jf. meldingens punkt 5.3. Dette er ikke til hinder for at det i enkelte tilfeller kan være mest hensiktsmessig at eiendommer overføres direkte fra fondet til sokn i Den norske kirke, noe prosjektet gis anledning til å vurdere. Dette er særlig aktuelt for gravplassarealer som eies av fondet og som vedkommende sokn er fester av, jf. foran under punkt 2.5.

4. Prosjektets organisering og deltakelse

Prosjektet skal i begge fasene organiseres med en prosjektgruppe som skal knytte til seg den kompetansen som trengs. Prosjektgruppen kan ha ulik sammensetning i første fase og i gjennomføringsfasen. I begge fasene skal prosjektgruppen ha representasjon fra Kirkerådet med minst tre medlemmer, men medlemmene trenger ikke være de samme i begge fasene.

Departementet antar at det særlig i den første fasen av prosjektet vil oppstå spørsmål om en eiendom oppfyller vilkårene for å bli overført til Den norske kirke. I disse situasjonene kan fondets og kirkens representanter i prosjektgruppen i en viss forstand betegnes som to parter med potensielt ulikt syn i spørsmålet om overføring. Departementet er kommet til at det vil være tjenlig for denne første fasen at gruppen ledes av et uavhengig medlem, og har utpekt

Sven Ole Fagernæs til å lede prosjektgruppen dette første året. Deretter ledes prosjektgruppen av fondets direktør.

Utover representasjon i prosjektgruppen, skal representanter for Den norske kirke sikres medvirkning i prosjektet slik Kirkerådet finner det hensiktsmessig, for eksempel i de underprosjektgruppene som måtte bli opprettet for avgrensede oppgaver. Om det ikke oppnås enighet med Kirkerådet om slik medvirkning, ber vi om at spørsmålet blir forelagt departementet.

Styret for fondets forvaltningsorgan avgjør ellers hvordan prosjektet skal organiseres og bemannes, og hvilke budsjett- og andre fullmakter fondets direktør skal ha i prosjektet. Vi understreker for ordens skyld at det er departementet som er prosjekteier. Styret kan ikke treffe beslutninger som kommer i strid med oppdragsbeskrivelsen eller som på annen måte har vesentlig betydning for prosjektets gjennomføring.

5. Prosjektets utgifter, transaksjonskostnader m.m.

Alle prosjektkostnadene dekkes av fondet.

Kirkens deltakere i prosjektet gis ingen lønnsgodtgjøring fra prosjektet, men prosjektet skal dekke deres reiseutgifter og andre merutgifter som er en direkte følge av prosjektdeltakelsen. Kirken antas å ha behov for å innhente sakkyndig bistand fra eksterne for å ivareta kirkens interesser i prosjektet (for eksempel bistand fra Kirkerådets revisor). Kostnadene for slik ekstern bistand vil kunne dekkes av fondet i rimelig utstrekning.

Utover kirkens representanter, skal prosjektet bemannes med fondets medarbeidere uten særskilt godtgjøring.

Ved overføring av eiendommer til Den norske kirke vil det påløpe transaksjonskostnader. Noen gebyrer og avgifter vil ligge til fondet (delingsforretninger m.m), andre vil ligge til kirken som ny eier (så som dokumentavgift til staten). Prosjektet skal gi en best mulig beregning av disse transaksjonskostnadene for henholdsvis fondet og Den norske kirke. Utgifter og gebyrer m.v. som er forbundet med søknader om deling og utskilling av eiendommer, skal regnes som prosjektkostnad.

Så snart prosjektet er etablert og senest innen 1. oktober 2020 ber vi om å få en oversikt over forventede prosjektkostnader, der det også framgår hva kirken beregner sine prosjektkostnader til, herunder utgifter til sakkyndig bistand. Styrets vurdering av prosjektkostnadene skal vedlegges. Prosjektet kan innhente ekstern bistand i nødvendig utstrekning for å avklare finansielle, regnskapsmessige og andre konsekvenser av eiendomsoverføringene til kirken.

Overføring av aktiva til Den norske kirke vil ellers kunne ha skatte- og avgiftsmessige konsekvenser for kirken, utover de som følger av den enkelte eiendomstransaksjonen. Prosjektet skal innhente nødvendig ekstern sakkyndig bistand for å redegjøre for slike

konsekvenser. Eventuelle skattemessige kostnader som påløper som konsekvens av eiendomsoverføringene til kirken, er ikke å regne som prosjektkostnad.

6. Framdriftsplan og rapportering

Når prosjektet er etablert, ber vi om at en plan for framdriften sendes departementet, senest 1. oktober 2020 med styrets vurdering vedlagt.

Prosjektet skal rapportere til departementet en eller to ganger i året. Rapporteringens form, innhold og hyppighet vil vi komme tilbake til. Det samme gjelder kravene til prosjektets sluttrapport. Prosjektet skal ellers rapportere til styret for fondets forvaltningsorgan, etter nærmere bestemmelse av styret. Styrets oppgave er å påse at prosjektet har tilfredsstillende framdrift, at budsjettfullmakter ikke overskrides og prosjektet løpende ivaretar de forutsetningene som følger av prosjektbeskrivelsen.

7. Kirkens forvaltning av tilførte aktiva

I meldingens punkt 8.3.4 heter det:

Den norske kirke vil ved den løsningen av eierspørsmålet som er skissert, bli tilført en langt mindre formue enn om kirken gis eiendomsretten til hele fondet. På hvilken måte kirken ønsker å organisere forvaltningen av de tilførte formuesverdiene, bør kirken selv ta stilling til, slik departementet har lagt til grunn dersom kirken gis eiendomsretten til fondet, jf. foran under punkt 7.2.2. Departementet går ut fra at kirken også i dette tilfellet nøye vurderer hvilke organisasjonsformer som er best egnet for å unngå at verdier går tapt. Departementet er innstilt på å bistå kirken i denne typen spørsmål.

Dersom Kirkerådet ber om det, skal prosjektet vurdere hvilken kompetanse og kapasitet Den norske kirke antas å trenge for å kunne forvalte og drifte de tilførte eiendommene, og hvilken organisering som vurderes som mest hensiktsmessig for kirkens eiendomsforvaltning.

I meldingens punkt 8.3.2 er det pekt på at fondet i en overgangsperiode eventuelt kan forvalte de aktiva som kirken blir eier av. Også dette spørsmålet kan vurderes av prosjektet, om Kirkerådet ønsker det, men departementet kan ikke nå bekrefte at et forslag om en slik midlertidig forvaltningsordning vil bli etterkommet. I meldingens punkt 8.3.2 heter det også:

Ved overføring av en del av eiendelene i Opplysningsvesenets fond til Den norske kirke, vil noen av oppgavene i forvaltningsorganet måtte overtas av Den norske kirke. Departementet antar at det også i dette tilfellet vil kunne foreligge en virksomhetsoverdragelse etter arbeidsmiljøloven § 16-1 og at reglene i arbeidsmiljøloven kapittel 16 kan komme til anvendelse, men en virksomhetsoverdragelse – med tilhørende pensjonsforpliktelser – vil i tilfelle berøre et fåtall av de ansatte.

Prosjektet skal redegjøre for hvilke oppgaver i forvaltningsorganet som vil bortfalle når eiendommer overføres til Den norske kirke, om en delvis virksomhetsoverdragelse dermed blir aktualisert og hvilke økonomiske konsekvenser som i tilfelle vil oppstå.

8. Uenighetsspørsmål

Departementet går ut fra at prosjektets representanter fra fondet og Den norske kirke i de fleste tilfellene kommer til enighet om hvilke eiendommer som er aktuelle for overføring til

Den norske kirke. Om det for enkelte eiendommer oppstår uenighet, skal saken forelegges departementet med styrets vurdering vedlagt. I samråd med styret vurderer prosjektet om dette i tilfelle bør skje fortløpende eller under ett.

9. Andre avklaringer

Mange av fondets eiendommer er fredet og mange er regnet for å ha stor kultur- og kirkehistorisk verdi selv om det ikke foreligger fredningsvedtak. Ivaretagelsen av eiendommenes kulturhistoriske verdi vil påhvile eieren, enten den enkelte eiendommen i framtiden vil tilhøre staten v/Opplysningsvesenets fond eller Den norske kirke. Fondet har særlig i senere år lagt økende vekt på å bevare og formidle prestegårdshistorien, jf. meldingens punkt 3.3.5. Om dette ansvaret i framtiden i første rekke bør påhvile Den norske kirke eller staten (som eier av det gjenværende fondet) bør trolig vurderes senere, i lys av hvor mange og hvilke kulturhistorisk verdifulle eiendommer kirken blir eier av.

Dersom det ved gjennomføringen av prosjektet ellers oppstår spørsmål som dette oppdragsbrevet ikke gir svar på, ber vi om at det tas kontakt med departementet.

10. Lovgivningen for fondet

Departementet har under forberedelse de endringer i lovgivningen om fondet som er nødvendig i lys av Meld. St. 29 (2008–2019) og Stortingets behandling av meldingen. Siktemålet er at lovendringer fremmes for behandling av Stortinget våren 2021, og at endringene iverksettes fra 1. januar 2022. Fram til aktuelle lovendringer er vedtatt og iverksatt, gjelder dagens lovgivning, som prosjektet skal legge til grunn. Det sentrale i denne sammenhengen er at overføringer av eiendommer fra fondet til Den norske kirke uten vederlag, ikke kan gjennomføres før lovgivningen tillater det, jf. loven om fondet § 5 første punktum. Hvilken instans som vil ha myndighet til å beslutte at eiendommer overføres til Den norske kirke v/Kirkemøtet/Kirkerådet, eventuelt til vedkommende sokn, må vi komme tilbake til i lys av ny lovgivning.

Kopi av dette brevet er sendt Kirkerådet, som vi går ut fra vil melde inn navn på medlemmer til prosjektet. Det er ellers tatt sikte på et oppstartsmøte senere i denne måneden, trolig i uke 25, der departementet vil være til stede.

Med hilsen

Cathrin Sætre (e.f.)
ekspedisjonssjef

Ellen Ur
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi: Kirkerådet
Sven Ole Fagernæs